एवंकर्मसुप्रवृत्तस्यनसुखंनचनिवृत्तिरित्युपसंहरति कर्माणीति ॥ २९ ॥ तथाऽपिलोकानांनित्यत्वादमर्त्यधर्मत्वाच्चलोकपालानांसुखमस्तीति चेत्तत्राह लोकानामिति द्वौपरार्धौपरमायुर्यस्यतस्यब्रह्मणोऽपि तथाचश्रुतिः भीषास्माद्वातःपवतेभीषोदेतिसूर्यः भीषास्मादग्निश्चेंद्रश्चमृत्युर्धावति पंचमइति अतःप्रवृत्तिमार्गस्यैवमनर्थहेतुत्वाद्विरक्त्याततोनिवृत्तिरेवयुक्तेतितात्पर्यार्थः ॥ ३० ॥ एतेनैवस्वयमीश्वरत्वाविष्कारेणेश्वराभावांगीकारःपरित्यक्तः अन्यदपिप्रौढ्यापूर्वमंगीकृतंनिराकरोतिचतुर्भिः तत्रयदुक्तंकर्तृभोक्तृरूपएवात्मेति तन्निराकरोति गुणाइति गुणाइंद्रियाणिकर्माणिसृजंतिनत्वात्मा आत्मैवेंद्रियाणिप्रवर्तयन्कर्माणिकरोतीतिचेन्नेत्याह गुणइति गुणःसत्वादिः गुणान्इंद्रियाणि अनुसृजतेप्रवर्तयतिनत्वात्मा अतः आत्मनःकर्तृत्वंतावन्नास्ति भोक्तृत्वमप्यौपाधिकमित्याह जीवस्त्विति गुणसंयुक्तइंद्रियादिसंयुक्तः कुतइत्यतआह असौतेषु अहंकारवा

कर्माणिदुःखोदर्काणिकुर्वन्देहेनतैःपुनः ॥ देहमाभजतेतत्रकिंसुखंमर्त्यधर्मिणः ॥ २९ ॥ लोकानांलोकपालानांयद्भयंकल्पजीविनाम् ॥ ब्रह्मणोऽपिभयंमत्तोद्विपरार्द्धपरायुषः ॥ ३० ॥ गुणाःसृजंतिकर्माणिगुणोऽनुसृजतेगुणान् ॥ जीवस्तुगुणसंयुक्तोभुंक्तेकर्मफलान्यसौ ॥ ३१ ॥ यावत्स्याद्गुणवैषम्यंतावन्नानात्वमात्मनः ॥ नानात्वमात्मनोयावत्पारतंत्र्यंतदैवहि ॥ ३२ ॥ यावदस्यास्वतंत्रत्वंतावदीश्वरतोभयम् ॥ यएतत्समुपासीरंस्तेमुह्यंतिशुचाऽर्पिताः ॥ ३३ ॥ कालआत्मागमोलोकःस्वभावोधर्मएवच ॥ इतिमांबहुधाप्राहुर्गुणव्यतिकरेसति ॥ ३४ ॥

नित्यर्थः ॥ ३१ ॥ यच्चोक्तमात्मनोनानात्वंतदप्यौपाधिकमित्याह यावत्स्यादिति गुणानांवैषम्यमहंकारादिकार्यरूपम् नन्वात्मनएकत्वेकथंपारतंत्र्यमुक्तंकथंवालोकपालादीनामपितद्भयमित्युक्तंतत्राह नानात्वमिति ॥ ३२ ॥ यच्चगूढमभिप्रेतंप्रवृत्तिरेवश्रेयसीतितत्राह यएतदिति एतद्गुणवैषम्यंतत्कृतंभोगंकर्मचेत्यर्थःउपासीरन्सेवेरन् तेलोकादीनामनित्यत्वाच्छुचाऽर्पिताः प्रोताःसंतोमुह्यंति ॥ ३३ ॥ नकेवलमनित्यतामात्रंकिंतुमायामयत्वमपीत्याह कालइति स्वभावोदेवत्वादिपरिणामहेतुः धर्मस्तद्भोगकारणम् गुणव्यतिकरेमायाक्षोभेसतिमामेवप्राहुः नतुमद्व्यतिरिक्ताःसंति ॥ ३४ ॥